

המועצה העליונה של הפיזיותרפיה בישראל
ועדת האתיקה
הקוד האתי של מקצוע הפיזיותרפיה בישראל

מבוא

הקוד האתי של מקצוע הפיזיותרפיה בישראל מבטא את חזון המקצוע, ייעודו וערכיו, וזאת, בהתאם לחוקי המדינה, לנוהלי העבודה המקובלים, ולנורמות המוסריות הנהוגות.

הקוד האתי עוסק ביחסי הגומלין בין הפיזיותרפיסט למקבלי השירות, בינו ובין עמיתיו למקצוע ולצוותים רב-מקצועיים, ומכוון את דרכו בביסוס המקצוע ופיתוחו, בטיפול, בהוראה, בהדרכה, בעשייה המחקרית ובשיתוף ידע.

תכליתו של הקוד האתי כמסמך ערכי, להדריך את הפיזיותרפיסטים בישראל בדרכם המקצועית ובאורחותיהם ולשמש להם מצפן לתהליכי קבלת החלטות אתיות-מקצועיות. הקוד כולל עקרונות מנחים המשקפים את ערכי המקצוע ומגדירים את אחריותם של הפיזיותרפיסטים בעבודתם, כאמת מידה להתנהגותם המקצועית.

יש להזכיר שעקרונות אתיים נבדלים מחוקים ותקנות. למעשה, העיסוק באתיקה מקצועית מאפשר להגדיר ולהטמיע התנהלות מקצועית ראויה, זאת, בשונה מחוקי המדינה היוצרים הבחנה בין פעילות חוקית לעבריינית.

לקוד האתי שלושה תפקידים מרכזיים:

1. הקוד בא לספק מסגרת אחידה של כללי התנהגות ואתיקה לציבור הפיזיותרפיסטים.
2. הקוד מגשר בין הקלינאי ובין עולם המושגים וצורת החשיבה האתית, כדי להוות מסגרת לדיון ולהתמודדות עם דילמות אתיות יומיומיות של קלינאים, אנשי מחקר ואנשי חינוך בפיזיותרפיה.
3. הקוד ממצב את המקצוע לצד מקצועות בריאות אחרים ומעגן את מחויבות הפיזיותרפיסטים לאיכות טיפול גבוהה ולאחריות חברתית.

הקוד האתי הראשון של מקצוע הפיזיותרפיה בישראל נכתב בשנות החמישים ונוסח מחדש מספר פעמים, ולאחרונה בשנת 2008. כללי אתיקה אלה שימשו את אנשי המקצוע נאמנה במשך השנים. לאור התרחבות תחומי הידע באתיקה ובאתיקה-רפואית, יחד עם שינויים במערכות הבריאות ובמקצוע הפיזיותרפיה עצמו, החליטה ועדת האתיקה לעדכן את הקוד.

מבנה הקוד האתי

הקוד האתי כולל 3 פרקים :

1. תיאור זהות המקצוע וייחודו.
2. רשימת ערכים ביו-אתיים בסיסיים. הערכים הם אוניברסאליים ומופיעים בקודים אתיים של מקצועות בריאות שונים.
3. רשימת עקרונות אתיים ייחודיים למקצועות הטיפול בכלל ולמקצוע הפיזיותרפיה בפרט.

זהות מקצוע הפיזיותרפיה וייחודו

פיזיותרפיה הוא מקצוע בריאות המוסדר בחוק, מבוסס על ידע מדעי, ראיות מחקריות וניסיון קליני, שעיקרו טיפול בהשבה או שיפור של יכולות תנועה ותפקוד ומניעת כאב בעת ביצועם, קידום בריאות, מניעת תחלואה, הנגשה, מחקר, חינוך והדרכה.

לפיזיותרפיסטים מחויבות אתית מקצועית לכל המטופלים לקידום בריאותם, להעצמת יכולותיהם התפקודיות, להשגת שלומות מיטבית (wellness) ולגיוסם להשתתפות פעילה בתהליכי קבלת החלטות טיפוליות, ביישום עקרונות שיקומיים ובהטמעתם גם מחוץ למסגרת הטיפול.

הגישה הטיפולית בפיזיותרפיה היא כוללנית כשהמטופל במרכז (patient centered) לכן במסגרת הטיפול יש התייחסות הולמת לאורחות חייהם של המטופלים, תרבותם, עיסוקם, מערכות התמיכה שלהם ועוד.

לכל מקצוע מספר מאפיינים שצירופם מהווה את הייחוד שלו.

מאפייני מקצוע הפיזיותרפיה הם :

- המפגש בין הפיזיותרפיסט למטופל מכוון לשיפור תפקוד, לשיפור היבטים של איכות חיים ואריכות ימים.
- מקצוע הפיזיותרפיה מבוסס על גוף ידע רחב הכולל תחומים מגוונים ביניהם- אנטומיה, פיזיולוגיה, תחומי ידע מעולם הרפואה (רפואת השיקום, אורתופדיה, נירולוגיה, רפואה פנימית, רפואת ילדים ועוד) מדעי התנועה (קינסיולוגיה, ביומכניקה), עקרונות בלמידה מוטורית, עקרונות אימון וכושר גופני, ארגונומיה, וטכנולוגיות מסייעות.
- ההכשרה המקצועית ותהליכי ההתמקצעות בפיזיותרפיה כוללים עדכון ידע ושכלול מיומנויות קליניות בתחומים ייחודיים למקצועות הטיפול, כמו טיפול רב-גילי בתחומי האורתופדיה, נירולוגיה, נשימה, בריאות האישה, מצבי סחרחורת, ליקויים במערכת הלימפה, טיפול בכוויות וצלקות, ועוד.
- הטיפול הפיזיותרפי הוא יחידני או קבוצתי, קצר-טווח או ארוך-טווח, וכולל קרבה פיזית, מגע טיפולי, הדרכה וייעוץ בכתב ובעל-פה, מתן כלים למטופל ומלוויו להשתתפות פעילה בטיפול עצמו והטמעת עקרונות הטיפול בחיי היומיום בקהילה.

הפעילות המקצועית והייחודית של הפיזיותרפיסטים, רצופה מצבים המעוררים דילמות אתיות, תהיות, שאלות ולבטים, ויש שעולה הצורך לבחור בין ערכים שונים. מתוך כך, על הפיזיותרפיסט להיות בעל רגישות מוסרית, אמפתיה, בעל יכולת לזהות דילמות ובעיות אתיות בעבודתו, לבצע תהליכי חשיבה (ethical reasoning), ליישם פתרונות וללמוד מהשלכותיהם. פיזיותרפיסט הנתקל בשאלה אתית שאין לה תשובה ברורה בקוד, יחפש מענה בעזרת דיון תוך-צוותי, באמצעות פניה לוועדת האתיקה או לנאמני האתיקה במקום עבודתו. נאמני האתיקה הם פיזיותרפיסטים, נציגי מסגרות העבודה השונות, שעברו הכשרה מטעם ועדת האתיקה.

ערכים

ערכי היסוד של האתיקה והמידות (virtues) עליהם מתבסס הקוד האתי של הפיזיותרפיה בישראל.

כבוד האדם - לכל אדם זכויות וחירויות בסיסיות. מערך זה נובעים כיבוד האוטונומיה של האדם (Autonomy), החובה לקבל הסכמה מדעת או סירוב מדעת והחובה לשמור על פרטיות וסודיות.

הטבה (beneficence) - מטפל חייב להשתמש בכל הידע ולנקוט בכל האמצעים העומדים לרשותו בכדי להביא לכך שההשלכות של מעשיו והתערבותו הקלינית תהיינה למען טובתו המרבית של המטופל.

מניעת נזק (Non maleficence) - עיקרון זה עוסק במניעת נזק כלשהו למטופל, בין אם נעשה מתוך כוונה, מתוך הזנחה או מתוך חוסר ידע ומיומנות.

שוויון וצדק (Justice) - מערך זה נובעת החובה שלא להפלות כל אדם באשר הוא, על רקע של מגדר, דת, גזע, מוצא, רקע תרבותי, גיל, רמת השכלה, מצב סוציו-אקונומי, מצב בריאותי ו/או תפקודי והופעה חיצונית. על מנת להימנע מאי שוויון או מאי צדק, הקצאת משאבים צריכה להיות מושכלת וחלוקתם הוגנת וראוי שהטיפול הפיזיותרפי יהיה זמין ונגיש.

יושר ויושרה, אמון ואמינות (Truth Telling) - אמירת אמת היא ממונחי היסוד של הגישה האתית המודרנית, כערך בסיסי ביחסים בין בני האדם ובשמירה על מרקם חברתי הרמוני. אדם ישר הוא זה הדובר אמת ופועל בתום לב. אדם שנוהג ביושרה מתקיימת אצלו הלימה בין מחשבותיו, אמירותיו ומעשיו. אלה משרים אמינות ומעוררים אמון בלב הסובבים.

בריאות - מצב של רווחה גופנית, נפשית וחברתית המאפשרת ניהול חיים פוריים ובעלי משמעות לפרט, ולא רק מצב של היעדר מחלה.

אחריות אישית וחברתית (Accountability) - יכולתו וכושרו של האדם לראות ולהכיר את ההיבטים והצדדים השונים בבחירות, בקבלת החלטות ובביצוען, וזאת תוך הרגשת מחויבות לנקיטת פעולה ומוכנות לשאת בתוצאותיה. אחריות אישית, מורכבת משילוב של אכפתיות ועשייה. אחריות חברתית מתייחסת לכלל החובות המוטלות על אדם מתוקף תפקידו או סמכותו או מתוקף התחייבות מקצועית שנטל על עצמו.

מקצוענות (professionalism) - מיומנויות, שיפוט נכון והתנהגות אתית, המצופים מאדם שאומן להיות בעל מקצוע טוב השואף ללמוד ולחקור.

רעות (collegiality) - מתוך ערך זה נובע הצורך בסולידריות ושיתוף פעולה מקצועי מבלי להפר ערכים של אמינות, יושר ויושרה.

עקרונות הקוד האתי של מקצוע הפיזיותרפיה בישראל

יחסי מטפל-מטופל

בפרק זה יוצגו עקרונות מהותיים לביסוס הקשר בין הפיזיותרפיסטים למטופליהם. נדגיש, שעקרונות רבים נגזרים מחוק זכויות החולה תשנ"ו-1996 ותיקוניו בתש"ע-2010.

- הפיזיותרפיסט יתייחס לכל המטופלים בשוויון וללא משוא פנים.
- הפיזיותרפיסט יבחר את ההתערבות הטיפולית על בסיס שיקולים מקצועיים בלבד.
- הפיזיותרפיסט יפעל לייסד יחסי אמון עם המטופל ומטפלו העיקריים (care givers), תוך ביסוס שותפות, וקביעת תכנית טיפול מוסכמת.
- הפיזיותרפיסט ימנע מלפתח קשרים לא-מקצועיים עם מטופליו (רומנטיים, עסקיים ועוד).
- הפיזיותרפיסט יאמץ את עקרון אמירת האמת (Truth telling), וזאת, תוך קיום מיטבי של העקרונות "אי-גרימת נזק" ו"עשיית הטוב".
- הפיזיותרפיסט יחתור להשגת הסכמה מדעת לכל מרכיבי הטיפול מכל מטופל, ולפי הצורך גם ממיופה כוחו.
- הפיזיותרפיסט ישמור על גבולות המגע הטיפולי.
- הפיזיותרפיסט ישמור על זכות המטופל לפרטיות ולסודיות, למעט במקרים הבאים:
 - לאחר קבלת הסכמה מהמטופל לשימוש במידע.
 - כשמסירת המידע נדרשת על-פי חוק (למשל, במקרים של "חובת דיווח").
 - מקרים נוספים כמפורט בחוק זכויות החולה, סעיף 20 א'-ג'.
- הפיזיותרפיסט יקפיד שלא למסור מידע לגבי מטופלים, אלא אם ניתנה לכך הסכמה מדעת של המטופל או באי כוחו, או הרשאה משפטית במקרים של חובת דיווח (בהתאם לחוק העונשין, ה'תש"ן-1989, סעיף 368 ד').
- הפיזיותרפיסט ימנע ממצבי ניגוד-עניינים והתנגשות בין אינטרסים מקצועיים לאחרים, עולה מכך שהפיזיותרפיסט לא יקבל טובות הנאה בעבור שירותי פיזיותרפיה.

- הפיזיותרפיסט ידווח לממונים עליו ולנוגעים בדבר במקרים של אירועים חריגים המתרחשים במסגרת העבודה.

יחסי פיזיותרפיסט-מקצוע

בפרק זה יודגשו עקרונות לשמירה על אקלים אתי מקצועי.

- הפיזיותרפיסט יפעל ביושרה ובאמינות.
- הפיזיותרפיסט יפעל מתוך ידע מעודכן, חשיבה קלינית ושכלול מיומנויות, תוך התחשבות בערכיו והעדפותיו של המטופל.
- הפיזיותרפיסט יכיר בחשיבות הכשרת אנשי מקצוע וסטודנטים וייקח חלק בקידום הדרכת דור העתיד של הפיזיותרפיסטים ושילובם המקצועי.
- הפיזיותרפיסט יכיר בגבולות המקצוע והמיומנויות המקצועיות שלו.
- הפיזיותרפיסט יתנהל באופן מכובד, ישמור על כללי התנהגות נאותים ולבוש הולם, כולל ענידת תג זיהוי, בהתאם לסטנדרטים המקובלים במקום עבודתו.
- הפיזיותרפיסט יקפיד על תיעוד ודיווח אמת וימנע מהסתרה ו/או הטיה ו/או הטעיה.
- הפיזיותרפיסט יפעל לקידום מקצוע הפיזיותרפיה בפני המטופלים, הצוות הרב מקצועי והחברה.
- הפיזיותרפיסט ישאף להשתתף בתהליכי קידום מחקר ופיתוחו, תוך שמירה על כללי האתיקה הקשורים לתחום המחקר.

יחסי פיזיותרפיסט-עמיתים וצוות רב מקצועי

פרק זה מתייחס ליחסי הגומלין בין מטפלים-היחסיים בין עמיתים למקצוע לבין עצמם והיחסיים בין פיזיותרפיסטים לבעלי מקצועות אחרים.

- הפיזיותרפיסט יכיר בתרומה ובייחודיות של מקצוע הפיזיותרפיה, ויזום שיתופי פעולה בתחומי החפיפה עם מקצועות בריאות אחרים.
- הפיזיותרפיסט ישמור על שקיפות ויושרה מקצועית בקרב הצוות הרב-תחומי.
- הפיזיותרפיסט יקפיד על תקשורת מכבדת ומקצועית, מול עמיתים למקצוע ומול עמיתים ממקצועות אחרים.
- הפיזיותרפיסט ישתף את עמיתיו בידע עדכני ובמיומנויות שרכש.
- הפיזיותרפיסט יפעל להשגת אקלים אתי-מקצועי הולם במקום עבודתו ויסב את תשומת ליבם של עמיתיו להתנהלות שאינה אתית-מקצועית.

יחסי פיזיותרפיסט-קהילה

בפרק זה יוצגו כללים לשמירה על תדמית המקצוע בחברה.

- הפיזיותרפיסט ישאף לקדם ערכי בריאות בקרב האוכלוסייה ויתרום מהידע שלו בתחום בריאות הציבור הקשור למקצועו.
- הפיזיותרפיסט ישאף לקדם תחומים חדשים לשיפור בריאות הציבור ורווחתו.
- הפיזיותרפיסט יקדם ויטמיע את חשיבות הפעילות הגופנית ותנועה למטופלים ולציבור הרחב.
- שרותי הפיזיותרפיה יהיו נגישים לכל אדם.
- הפיזיותרפיסט יעשה כל שביכולתו לשמירה על כבוד המקצוע בעיני הציבור, לא יפיץ מידע שיש בו להטעות, או שיש בו פגיעה בכבוד המקצוע.
- הפיזיותרפיסט יספק מידע והסבר על מקצוע הפיזיותרפיה ועל עבודת הפיזיותרפיסטים לציבור הרחב.
- הפיזיותרפיסט יעשה שימוש מקצועי, מושכל וזהיר באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות, תוך התחשבות במגבלות של מתן שירות בדרך זו.
- הפיזיותרפיסט יציג עצמו בצורה אמינה, לא יתהדר בתארים לא לו.

תאריך עדכון הקוד : נובמבר 2014